

Висновки. Необтяжених ризиком диверсифікованих підприємств не існує. Ризики виникають у процесі впровадження стратегії диверсифікації, коли відсутня повна інформації про нові сфери діяльності на момент прийняття рішення та, коли професійні знання обмежені. Вони зумовлені необхідністю подолання невизначеності. Структура ризиків при диверсифікації змінюється в часі під впливом змін зовнішнього та внутрішнього середовища. Запропоновані методологічні аспекти формування ризиків при диверсифікації потребують подальшої деталізації, з метою повнішого розкриття.

Література

1. Кузьмін О.Є. та ін. Інвестиційна та інноваційна діяльність. – Львів. ЛБІ НБУ 2003. – 231 с.
2. Кунц Р. Стратегия диверсификации и успех предприятия// Проблемы теории и практики управления, 1994, № 1. – С. 96-100.
3. Машина Н.І. Економічний ризик та методи його вимірювання. – Київ 2003. – 187 с.
4. Корінко М.Д. Ризики при диверсифікації//Актуальні проблеми економіки. – 2003, № 7. – С. 69-74.
5. Кіндрацька Г.І. Стратегічний менеджмент нав.пос. – К.: Знання, 2006.– 366 с.
6. Вітлінський В.В., Великоіваненко Г.І. Ризикологія в економіці та підприємстві: Монографія. – К.: КНЕУ. – 2004. – 479 с.

УДК 336:334

*Асистент І.І. Стеців, канд. екон. наук;
магістр Я.В. Кравчишин – Львівський інститут економіки і туризму*

ПОДАТКОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Розглянуто проблеми податкової системи України. Зроблено порівняння окремих видів податків України та розвинених країн світу. Запропоновано напрями удосконалення системи оподаткування України.

*Assistant I.I. Stetsiv; master's degree Ya.V. Kravchyshyn – Lviv institute
of economy and tourism*

Tax system of Ukraine and way of its improvement

The problems of tax system of Ukraine are considered. The comparison of the separate taxes of Ukraine and advanced countries of the world is carried out. The ways of perfection of system of the taxation of Ukraine are offered.

Актуальність

Податки – це фінансова категорія, яка впливає на економічні явища та процеси розвитку суспільства. Вони, як знаряддя перерозподілу доходів юридичних та фізичних осіб, є обов'язковим атрибутом держави незалежно від моделі та політики її розвитку. Це дуже небезпечний інструмент у розпорядженні держави, так як без наукової концепції податкової політики, вони можуть гальмувати її економічний розвиток держави. Податкова політика виражається системою оподаткування яка повинна відповідати науково обґрунтованим принципам.

Податкові системи економічно розвинених країн опираються на детально розроблену теорію податків творцями якої є Адам Сміт, Давид Рікардо,

Джон Кейнса та ін. Усе більшого визнання та підтвердження набуває думка про те, що висока частка податків у ВВП – це небезпека для економічного зростання. Пошук шляхів удосконалення податкової системи триває [4, с.199]. Україна перебуває у періоді формування ринкових відносини та завершення моделі податкової системи. Наведене вище дає підстави вважати, що питання дослідження стану системи оподаткування України є надзвичайно актуальне.

Аналіз проблеми

Рідко зазначено людину в країні та в світі, яка б позитивно оцінила існуючу в Україні податкову систему. Сукупне податкове навантаження на економіку сьогодні становить 49 % ВВП. З урахуванням усіх чинників вона досягає (комерційні організації і домашні господарства) в 2005 р. 83,5 % ВВП. Окрім того податкова система України дуже складна в адмініструванні. Вона нараховує 27 загальнонаціональних і 14 видів місцевих податків і зборів. Середнє підприємство сплачує 9-12 видів податків і зборів [14, с.1]. Розгляд порядку нарахування окремих податків показує наступне. 95 % податків з доходів фізичних осіб надходить з доходів до 600 грн. [6, с.30-33]. Ставка податку на додану вартість є однією з найвищих серед розвинених країн. Крім того відсутня диференціація ставок залежно від виду товару і послуг [2]. Розмір податкової заборгованості станом на 1 січня 2005 року становив 8,2 млрд. грн., це майже 18 % від усіх податкових надходжень [8, с.23].

Такі приклади можна наводити по відношенню до інших видів податків. Для переконання необхідності позитивних змін податкової системи України її доцільно порівняти з системами інших країн. Для дослідження обрано країни з передовим виробництвом, успішним бізнесом, і як підсумок з повною скарбницею і міжнародним авторитетом, це Японія та США.

Кожна з ланок бюджетної системи США має власні, закріплені за нею податкові доходи (федеральні, штатні, місцеві). В центрі системи федеральних податків США знаходиться індивідуальний прибутковий податок, забезпечуючи близько 49 % податкових надходжень в бюджет. Аналіз податкової системи Японії має особливе значення, оскільки її податкова система має виняткову гнучкість і високу адаптивність. Характерний помірний рівень податкового тягара (частка податків в національному доході 26 %), [3, с.95-96].

Порівняємо податкову систему країн Японії, України та США за трьома видами податків, що забезпечують найбільші надходження до бюджетів: податку на прибуток підприємств, податку на доходи фізичних осіб, податку на додану вартість (табл. 1).

Огляд доступних нам літературних джерел не дає можливості порівняти об'єкти оподаткування, порядок їх визначення у США, Японії та відмінності від формування в Україні. Як бачимо, тільки в Україні використовують єдині ставки для досліджуваних податків, тобто в Україні незалежно від рівня прибутку податки сплачуються у фіксованих і незмінних процентних ставках. У Японії та США ці податки нараховуються за різними ставками (шкалою) залежно від об'єкта оподаткування (США).

Табл. 1. Перелік основних бюджетотворчих податків країн України, Японії та США на 2004 р.

Україна			Японія			США		
Назва	Об'єкт оподаткування	Розмір ставки	Назва	Об'єкт оподаткування	Розмір ставки	Назва	Об'єкт оподаткування	Розмір ставки
Податок на прибуток підприємства	Сума прибутку, обчислена як різниця між скорегованим валовим доходом, валовими витратами та сумою амортизаційних відрахувань	25 %	Податок на прибуток корпорацій	Чистий прибуток компанії	33, 48 %, 27 %, 28 %	Податок на прибуток корпорацій	Валовий дохід з усіх джерел за мінусом виробничих витрат	Від 15 % до 39 %
			Префектурний прибутковий податок		1, 67 %	Альтернативний мінімальний податок для корпорацій		20 %
			Міський прибутковий податок		4, 12 %	Прибутковий податок штату з корпорацій		Від 2 % до 15 %
Податок на доходи фізичних осіб	Суми заробітку	13 %	Податок на прибуток з фізичних осіб	Трудовий дохід	10 %, 20 %, 30 %, 40 %, 50 %	Індивідуальний прибутковий податок з громадян	1 податкових скидок	Від 10 % до 38,6 %
			Прибутковий префектурний податок		5 %, 10 %, 15 %	Альтернативний прибутковий податок		26 %, 28 %
			Прибутковий міський податок		Ставка не наводиться	Прибутковий податок штату		Від 2 % до 15 %
			Обов'язковий податок з фізичних осіб		3200 єн на рік			
Податок на додану вартість	Вартість товарів робіт чи послуг з врахуванням акцизного збору, ввізного мита, обов'язкових платежів	20 %	Податок на споживання	Лише сума доданої вартості товару на всіх етапах проходження товару	3 %			

Вчені пропонують такі шляхи удосконалення податкової системи України. На відміну від США, де прибутковий податок сплачують заможні верстви населення, в Україні 95 % податку надходить з доходів до 600 грн. на місяць. Тому доцільно запровадити додаткову ставку податку на доходи фізичних осіб, що перевищують 1 млн. грн. у розмірі 25 % [6, с.30-33].

Необхідно приділити увагу дослідженню значних пільг в Японії і США, що надаються при оподаткуванні доходів з фізичних осіб [11, с. 89-90]. Від сплати звільняються кошти, витрачені на лікування. З урахування цих чинників у середньостатистичного японця близько 30 % доходу звільняється від оподаткування [13, с.94]. В Україні розроблені пропозиції щодо зміни порядку оподаткування. За розрахунками експертів, при скасуванні тільки деяких пільг з ПДВ ставку податку можна було б негайно зменшити до 16 % без будь-яких втрат доходу [8, с. 26].

Щодо податку з прибутку підприємств пропонується встановити ставку пробного мінімального податку на рівні 3 % від альтернативного мінімального оподатковуваного доходу за звітний податковий період. Ввести не як новий вид податку, а як складник податку на прибуток [12, с.34].

Практика вирішення технічних проблем у дусі взаємоповаги держави і громадянина у Японії, безсумнівно, повинна привернути увагу і в Україні. Сила японської податкової системи не в суворості покарання, а в існуючій системі контролю за платниками, при якій практично не можливо ухилятися від заповнення декларацій [7, с.23].

Раціональніше було б в Україні стягувати податки, за відповідною для кожного виду податків шкалою, як це застосовують у високорозвинених країнах. Тільки прогресивне оподаткування, маючи різні ставки податку для різних рівнів доходів, може забезпечити для всіх рівнів доходів відчуження тільки частини коштів, призначених для нагромадження (інвестування), і таким чином забезпечити розвиток для усіх рівнів доходів.

Автономне та самостійне стягування податків у місцеві бюджети (як це заведено в США), а не надходження їх в основному з державного бюджету, повинно стати стратегічним для нашої податкової системи, це б дало змогу більш раціонально та змістовно витрачати кошти на потреби регіонів [9, с. 22-27]. Ми погоджуємося з вищенаведеними положеннями.

Висновки

На наш погляд, для усунення загальних недоліків податкової системи України необхідне насамперед приведення у відповідність бухгалтерського та податкового законодавства, що дасть змогу об'єкти оподаткування визначати за даними бухгалтерського обліку. Це сприятиме усуненню помилок і зловживань стосовно усіх видів податків. Крім того важливим є удосконалення системи контролю за нарахуванням та сплатою податків. З цією метою необхідно оптимізувати кількість та частоту подання податкової звітності суб'єктами господарювання, яка використовується для поточного контролю за сплатою податків. Крім того розробити систему показників звітності, яка б давала змогу камеральними перевітками встановлювати недоліки нарахування та сплати податків. За відношенням до кожного виду податків необхідно провести ретроспективний і пер-

спективний аналіз їх дії та виробити економічно обґрунтований підхід щодо функціонування окремого податку, а також у взаємодії їх як системи.

Особливу увагу необхідно звернути на податки, що планують запровадити в Україні. Наприклад податок на нерухомість. На нашу думку, такий податок необхідно запровадити для вирішення проблем громадян України, що не мають мінімальних умов для проживання та досягнення соціальної справедливості у цій галузі. Для досягнення мети необхідно правильно визначити об'єкт оподаткування, ставки, порядок нарахування та сплати податку і його використання. Основотвірним у визначенні об'єкта оподаткування має бути нормативна площа для проживання першої особи.

Запропоновані напрями удосконалення податкової системи України, на наш погляд, є важливими для успішного реформування податкової системи України.

Література

1. "Про систему оподаткування" Закон України від 18.02.97 р. № 77/97 з врахуванням змін і доповнень.
2. "Про податок на додану вартість" Закон України від 03.04.97 р. № 168/97 з врахуванням змін і доповнень.
3. **Крисоватий А.І.** Податкові системи зарубіжних країн: навчальний посібник. – Тернопіль. Економічна думка. 2001 р., 258 с.
4. **Василик О.Д.** Теорія фінансів: Підручник. – К.: НІОС. – 2001. – 416 с.
5. **Державні фінанси:** Навч. пос./ За заг. ред. Базидевича В.Д. – К.: Атака, 2002. – 368 с.
6. **Демиденко Л.М.** Оподаткування доходів громадян: довід США та України/ Фінанси України № 9 2005 р. – С. 30-33.
7. **Дорибер Р.** Міжнародне оподаткування: Пер. 2-го англ. вид. – К.: "Абрис", 1997. – 304 с.
8. **Іголкін В.В.** Податкова реформа як об'єктивна необхідність зміцнення дохідної частини державного бюджету. – Фінанси України № 8 2005 р. – С. 19-27.
9. **Корнус В.Г.** Удосконалення прибуткового оподаткування громадян в Україні. – Фінанси України № 10 2005 р. – С. 22-27.
10. **Опарін В.М.** Фінанси (загальна теорія): Навч. пос. – К.: КНЕУ, 1999. – 164 с.
11. **Податкові системи зарубіжних країн.**/ За ред. – М.: Я. Азорова. – К.: ВД "Калініютер прес", 2004 р. – 240 с.
12. **Савченко Т.Б.** Альтернативний мінімальний податок як засіб превентивного оподаткування. – Фінанси України № 1 2005 р. – С. 30-35.
13. **Ткаченко Н.М., Порова Т.М., Ігоненко Н.О.** Податкові системи країн світу та України. Облік і звітність: Навч. пос. – К.: Алерта, 2004 р., 554 с.
14. <http://www.ewaudit.com.ua/uk/articles/podreforma1> – сайт Аудиторської фірми "Схід-Захід аудит".

УДК338.242:658.115.31/477

*Аспір. Л.П. Карбовник – Львівський НУ
ім. Івана Франка*

ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРИРОДНИХ МОНОПОЛІЙ В УКРАЇНІ

Розглядається специфіка діяльності вітчизняних природних монополій. Розглядається можливість застосування зарубіжного досвіду у сфері державного регулювання природних монополій. Аналізуються переваги та недоліки українського антимонопольного законодавства.

Ключові слова: природна монополія, державне регулювання, антимонопольна політика, антимонопольне законодавство.